

Beste professor Raja Chatila, beste collega Ernst Hirsch Ballin, beste andere collega's, studenten en deelnemers uit maatschappelijke organisaties,

Als voorzitter van het College van Bestuur van Tilburg University ben ik zeer verheugd u namens onze universiteit te mogen verwelkomen. Over precies een week vieren we onze 92ste verjaardag. We zijn dus nog steeds een zeer jonge universiteit, nog jonger dan deze prachtige bioscoop, die overigens al die jaren veel sciencefictionfilms heeft vertoond, waarvan sommige werkelijkheid zijn geworden en andere niet of nog niet.

Zoals u wellicht weet, is de universiteit begonnen als een instelling voor hoger onderwijs op het gebied van economie en handel, met toevoeging van rechten, sociologie, psychologie, theologie en andere geesteswetenschappen. Vanaf het begin heeft de universiteit een zeer sterke maatschappelijke betrokkenheid gekend, wat tot uitdrukking komt in ons motto 'Understanding Society'.

Je zou kunnen denken dat een universiteit die in zo'n hoge mate gespecialiseerd is in de sociale- en menswetenschappen niet veel ervaring en expertise heeft met betrekking tot de technologische ontwikkelingen waar we het vandaag over hebben: robots, kunstmatige intelligentie, chatbots en andere intelligente en autonome 'machines'. Het tegenovergestelde is echter waar.

Onze universiteit is in eerste instantie opgericht ter ondersteuning van de opleiding van, en onderwijs aan jonge, toekomstige leiders van de belangrijkste industrie in deze regio: de textielindustrie. In de jaren zeventig en tachtig verdween deze industrie bijna geheel door een proces van offshoring naar lagelonenlanden en automatisering. Met andere woorden, we weten hoe het voelt om onze machines en banen te verliezen. Gelukkig heeft de regio zichzelf met succes opnieuw uitgevonden en bloeit deze sindsdien.

Ten tweede gaf de briljante wiskundige, en de eerste en enige Nederlandse wereldkampioen schaken, Max Euwe 55 jaar geleden zijn inaugurele lezing aan onze universiteit, getiteld 'Kunnen computers denken'. Euwe was hoogleraar automatisering en informatica aan onze universiteit en hoofd van het computercentrum, bestaande uit zeer grote en, volgens de huidige normen, zeer langzame mainframe computers.

Schaken was voor Euwe de manier waarop mensen – of in ieder geval schaakgrootmeesters – verschillen, en zullen blijven verschillen, van computers. Hij beschouwde ingevingen, inspiratie en intuïtie typerend voor hoe wij als mens denken en werken: iets dat computers nooit zouden kunnen imiteren. Euwe was er dus van overtuigd dat de computer nooit in staat zou zijn om een uitstekende schaker te verslaan, in tegenstelling tot dammen, dat hij als een ander spel beschouwde.

Bij zijn pensionering in Tilburg in 1971 gaf Euwe met tegenzin toe dat het voor hem steeds moeilijker werd om een schaakcomputer te verslaan. Hij leefde niet lang genoeg, gelukkig maar misschien, om te zien dat 25 jaar later, op 10 februari 1996, de Deep Blue computer van IBM wereldkampioen schaken Garry Kasparov versloeg.

Ten derde hebben we op basis van onze kennis van statistiek, wiskunde, methodologie en cognitie ons profiel de afgelopen tien jaar zeer snel verrijkt met datawetenschap, kunstmatige intelligentie en robottoepassingen. U kunt dit zelf ontdekken tijdens de acht workshops die na het plenaire gedeelte van dit seminar zullen worden gehouden. Deze workshops worden op een typisch Tilburgse manier georganiseerd, samen met onze partners uit de samenleving en gericht op impact, innovatie en verbetering. Deze ontwikkeling wordt nu verder versneld.

Ten vierde, en niet op de minste plaats, is onze universiteit goed gepositioneerd en goed toegerust om bij te dragen aan de vele uitdagingen en missies die de nieuwe technologieën teweegbrengen. Deze technologieën kunnen zowel een zegening als een wolf in robotkleren zijn. In de traditionele visie op de sociale- en menswetenschappen in relatie tot technologie wordt aangenomen dat deze disciplines een beperkte, secundaire rol hebben gespeeld, met een grote nadruk op zaken als het faciliteren van de acceptatie en gebruiksvriendelijkheid van technologie of louter juridische kwesties zoals privacybescherming.

Vanuit een meer hedendaags perspectief nemen de sociale- en menswetenschappen een meer fundamentele en primaire positie in, waarbij ze de technologische ontwikkeling eerder als een middel dan als een doel op zich zien. De kernvraag gaat over waarden: hoe kunnen we autonome en zelflerende technologie in overeenstemming brengen met waarden, onze menselijke waarden. Wat willen we dat de machines doen en niet doen? We hebben het geluk dat we uitstekende kennis van waarden hebben, zoals onder andere vertegenwoordigd in ons European Values Studies Center.

Voordat ik het woord geef aan professor Wilthagen, die onze keynote spreker en het thema van vandaag verder zal voorstellen, is het mij een genoegen om twee cadeautjes te geven aan professor Chatila, die ik bedank voor zijn tijd en moeite om naar Tilburg te komen. Ten eerste wil ik u de officiële, gouden stropdas van de universiteit geven en we hopen dat u deze zult dragen en misschien een nieuwe trend in Frankrijk zult introduceren, gouden stropdassen naast de gele vesten. Ten tweede heb ik voor u een exemplaar van de Atlas van de Europese waarden. Het is geproduceerd door ons onderzoeksteam in samenwerking met partners uit hun Europese netwerk. Ik wens u een inspirerende en informatieve middag in Tilburg.

*Professor dr. Koen Becking, President Tilburg University
Seminar Man-Machine & Values, 14 November 2019*